

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Біла Марина Олександрівна

Студентка спеціальності «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: Масіна Л.О., старший викладач кафедри

бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

(Одеса, Україна)

Розвиток підходів до проблем платіжно-розрахункових відносин між суб'єктами ринку зумовлює необхідність досліджувати дебіторську заборгованість. Дебіторська заборгованість має важливе значення для будь-якого підприємства, оскільки за змістом вона є інструментом кредитування дебітора за отримані ним товари, роботи чи послуги на безвідсотковій основі.

В Україні процес проходження господарських розрахунків стримується недосконалим законодавством. Треба відзначити, що є певні невідповідності у законодавчо-нормативній базі. Так, згідно з Податкового Кодексу України витрати, що понесені внаслідок нарахування резерву сумнівних боргів, відносяться до інших витрат від звичайної діяльності, а відповідно до П(С)БО 10 «Дебіторська

заборгованість» – до складу інших операційних витрат, що є доречніше, адже безнадійна заборгованість виникла внаслідок операційної діяльності. Саме тому бажано внести зміни до Податкового кодексу щодо віднесення витрат, понесених внаслідок нарахування резерву сумнівних боргів, до складу інших операційних витрат [1, с. 148].

Для управління дебіторською заборгованістю важливе значення має ведення аналітичного обліку. Це надає деталізацію відображення, за допомогою чого полегшується аналіз стану дебіторської заборгованості. Планом рахунків передбачено поділення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги, перш за все, за розрахунками з вітчизняними та іноземними покупцями, промислово-фінансовими групами та розрахунками за гарантійним забезпеченням (361, 362, 363 та 364 субрахунки відповідно) [2, с. 58].

Згідно з обліковою політикою більшості підприємств в складі дебіторської заборгованості відображаються дебіторська заборгованість з реалізації продукції, товарів та надання послуг. Тому на підприємствах пропонується ввести аналітичний облік за цими видами реалізації. Таке аналітичне групування в свою чергу надасть додаткову інформацію для прийняття управлінських рішень, на основі яких можна буде підвищити ефективність управління діяльністю підприємства [3, с. 105].

Поточна дебіторська заборгованість, яка є фінансовим активом (крім придбаної заборгованості та заборгованості, призначеної для продажу), включається до підсумку балансу за чистою реалізаційною вартістю. Для визначення чистої реалізаційної вартості на дату балансу обчислюється величина резерву сумнівних боргів [4, п. 7].

Бухгалтерський облік резерву сумнівних боргів бажано вести окремо за кожним дебітором. Підставою для визнання в бухгалтерському обліку резерву сумнівних боргів є складений підприємством первинний документ (розрахунок резерву) із обов'язковими реквізитами. Таким чином, на кожному підприємстві, яке використовує резерв сумнівних боргів, повинен бути перелік документів, що визначають та обґрунтовують визнання заборгованості сумнівною чи безнадійною. Але внаслідок того, що на сьогоднішній день визнання заборгованості сумнівною чи безнадійною та нарахування резерву сумнівних боргів відображають у довільній формі, запропоновано у якості такого документу ввести в документообіг підприємства відомість нарахування резерву сумнівних боргів [5, с. 152-155].

Особливої уваги потребує порядок списання простроченої

дебіторської заборгованості, оскільки існує прямиий взаємозв'язок між списанням такої заборгованості і формуванням оподаткованої бази податку на прибуток. Правильне і своєчасне списання дебіторської заборгованості відіграє важливу роль при формуванні фінансових результатів діяльності підприємства [1, с. 220].

Таким чином, результати проведеного дослідження дебіторської заборгованості свідчать про необхідність удосконалення методичного підходу до обліку та аналізу дебіторської заборгованості як інструменту покращення фінансового стану підприємства. Для цього потрібно:

- використовувати метод нарахування резерву сумнівних боргів на підставі класифікації дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги по строкам непогашення (до 3-х місяців, до 6-и місяців, до 12-и місяців);
- використовувати метод розрахунку з покупцями, що широко використовується в країнах з розвинутими ринковими відносинами – метод надання знижок за дострокової оплати;
- створювати резерв сумнівних боргів за результатами інвентаризації дебіторської заборгованості в кінці року перед складанням звітності, а використовувати його протягом звітного року;
- збільшувати кількість покупців і замовників підприємства для зменшення масштабів ризику несплати боргів;
- впровадити в практику управління лімітування дебіторської заборгованості як у загальних обсягах, так і у розрахунку на одного дебітора (існуючого чи потенційного) і періодично переглядати граничні суми;
- удосконалити контроль стану розрахунків з дебіторами, зокрема за простроченими заборгованостями, своєчасно виявляючи такі види дебіторської заборгованості, які є недопустимими для підприємства;
- здійснювати контроль за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості. Значне перевищення фактичної дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стабільності підприємства і робить необхідним залучення додаткових джерел фінансування;
- здійснювати моніторинг потенційних дебіторів (оцінювання фінансового стану та платоспроможності, ринкової репутації, іміджу тощо);
- внести зміни у П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість», в яких чітко були б розмежовані поняття довгострокової та

короткострокової дебіторської заборгованостей. Їх облік нині ведеться на різних рахунках бухгалтерського обліку, що не відзначено у вищезазначеному стандарті. Разом із тим слід вказати, що поточна дебіторська заборгованість є оборотним активом, а довгострокова – необоротним, і вони обліковуються на різних рахунках [6, с. 176].

На сьогодні найбільш популярною формою рефінансування дебіторської заборгованості у світі є факторинг, але в Україні він досі не одержав належного розповсюдження через відсутність необхідної правової бази і відпрацьованої методики обліку.

Отримані результати можуть бути використані в практичній діяльності підприємств для удосконалення технології обліку та аналізу дебіторської заборгованості, що дозволить забезпечити ефективне функціонування цих систем на підприємстві в майбутньому.

Література:

1. Організація бухгалтерського обліку: Навчальний посібник для студентів вузів / Ф.Ф. Бутинець, О.В. Олійник, М.М. Шигун та ін. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Житомир: ЖІТІ, 2010. – 576 с.
2. Лень В.С. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика: Навчальний посібник / В.С. Лень, В.В. Гливенко, 3-тє вид. – К.: Центр учбової літератури, 2008. - 608 с.
3. Горбачова О.М. Облік та аналіз дебіторської заборгованості: проблеми та шляхи їх вирішення / О.М. Горбачова// Фінанси України. – 2009. – № 11. – С. 152–155.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 "Дебіторська заборгованість": Наказ Міністерства фінансів України № 237 від 08.10.1999 р. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.zakon.rada.gov.ua>.
5. Матицина Н. Дебіторська заборгованість: нові облікові підходи / Н. Матицина // Економіст. – 2007. – № 11. – С. 50–52.
6. Береза С.Л. Побудова облікової політики відображення грошових активів та дебіторської заборгованості / С.Л. Береза // Вісник ЖДТУ. — 2007. — № 1 (23). — С. 35-43.